

ДЕЯКІ ТЕНДЕНЦІЇ ФОНЕТИЧНИХ, ГРАМАТИЧНИХ І СЛОВОТВОРЧИХ ІННОВАЦІЙ У МОВІ СУЧАСНИХ УКРАЇНСЬКИХ ТЕЛЕПЕРЕДАЧ

Зайцева О. М.

Київський національний лінгвістичний університет

У статті висвітлено деякі тенденції інновацій у мові сучасних українських телепередач, проаналізовано окремі інновації на різних мовних рівнях, звернено увагу на певні аспекти таких явищ у слововживанні і словотворенні.

Ключові слова: фонетичні, граматичні, словотворчі інновації, актуалізовані слова, мова ЗМІ, українське телемовлення.

В статье освещены некоторые тенденции появления инноваций в языке современных украинских телепередач, проанализированы отдельные инновации на различных языковых уровнях, обращено внимание на определенные аспекты подобных явлений в словоупотреблении и словообразовании.

Ключевые слова: фонетические, грамматические, словообразовательные инновации, актуализированные слова, средства массовой информации, украинское телевидение.

The author deals with the tendency of making some lexico-grammar innovations in the language of modern Ukrainian telecasts.

Some neologisms of different standards of language as well as the separate aspects of such phenomena at the creating and using words are studiously analyzed in this article.

Key words: lexico-grammar innovations, actual words, relative innovations, standards of language, language of mass-media, the Ukrainian television, telecasts.

Завданням цієї розвідки є аналіз деяких аспектів динамічних зрушень у мові сучасного українського телебачення, зокрема деякі тенденції появи ряду лексичних і граматичних інновацій. Цілком очевидним є те, що вплив суспільного життя на мову найповніше виражається у змінах її словникового складу, його постійному розширенні, збагаченні. Українська мова – не виняток. Нині процес оновлення лексичного складу української мови відбувається особливо інтенсивно. Не омине цей процес і таку важливу функціонально-стилістичну сферу лексики, як мова засобів масової інформації. Інтенсивні суспільно-політичні події на тлі національного й державного відродження, зміни ментальної картини суспільства спричинили і продовжують спричиняти появу нових, не узувальних, невнормованих мовних одиниць у мові засобів масової інформації, зокрема телебачення. Саме телебачення найповніше відбиває аспекти змін та розвитку лексичного складу в мові українських інформаційних телепередач, блоків новин, документальних, науково-популярних телепрограм. Слушною видається думка Г. В. Шаповалової, яка відзначає, що мова засобів масової інформації як найдинамічніший підстиль публіцистичного стилю відреагувала одразу на суттєві суспільно-політичні й економічні зміни [10, с. 15].

Тема цього дослідження є, без сумніву, актуальною на сьогодні і потребує пильної уваги. Погоджуємося з дослідницею Л. Д. Поліщук, яка стверджує, що “основою для цього є не лише такий напрямок у вивченні мови мас-медіа, як нормативно-стилістичний (який орієнтується на стильові засоби публіцистики), а й функціонально-стилістичний (що має на меті вивчення функціонального застосування певних аспектів мовлення)” [5, с. 4].

Обсяг статті дозволяє, на жаль, охопити, лише деякі аспекти появи фонетичних і лексико-граматичних інновацій.

Аналіз мововжитку “телевізійників” (журналістів сучасних програм українського ТБ, телеведучих) дає підстави стверджувати, що нині в цій сфері відбуваються закономірні й навіть дещо протилежні процеси: активізація власних мовних джерел української мови і масове

впровадження запозичень – як зовнішніх, переважно англо-американізмів, так і внутрішніх (галичанізмів) з подальшою заміною ними усталених досі лексем. Не можна не погодитися із З. Г. Козиревою, яка стверджує, що ці, на перший погляд, протилежні явища водночас є взаємозумовленими і односпрямованими [2, с. 1]. На сьогодні чимало вітчизняних мовознавців (З. Г. Козирєва, О. О. Тараненко, О. А. Стишов, Г. В. Шаповалова), які досліджують подібні динамічні явища сучасного словникового складу української мови як на загальномовному рівні, так і на рівні окремих функціональних шарів лексики (скажімо, мова ЗМІ, насамперед преси та телебачення), визнають, що динаміка сучасного українського лексичного складу залежить від двох взаємозалежних тенденцій: притоку запозичень в українську мову і активізації внутрішніх мовних джерел, передусім семантичних процесів та словотворчих ресурсів. Варто зазначити, що саме словотворення традиційно вважається одним з основних джерел збагачення української лексики, і саме завдяки словотворенню журналісти українських засобів масової інформації активізують певні дериваційні моделі, послуговуються продуктивними інтернаціональними словотворчими структурами [6, с. 122-123]. У такий спосіб, і не тільки в такий, виникають у мові української “телевізії” нові слова, інновації, варіативні дублети, просто колоритні номінації, які, безперечно, і роблять мову українського телебачення, як, власне, і саме телебачення, суттєво новою, оригінальною й, безумовно, такою, що кардинально відрізняється від мови телебачення попередньої епохи, коли телебачення було повністю централізованим й односпрямованим і не виходило за рамки певних своїх усталених канонів.

Серед вітчизняних телеканалів, які першими стали привносити в сучасний український лексикон свіжий струмінь нововведень, можна назвати СТБ, “Студію 1+1”, ICTV, 5-й канал, Перший національний, меншою мірою Новий канал, які у блоках новин, документальних, науково-популярних і навіть розважальних телепередачах запроваджують нові або відроджують призабуті мовні явища. Такі інновації трактуються й по-іншому, наприклад: відроджені (Ю. Шевельов), реактивовані (Л. І. Мацько, М. П. Дудик), внутрішні входження, або внутрішні неологізми (Д. В. Мазурик). Доцільною видається й номінація “відносні інновації” (О. О. Тараненко) на позначення відновлених або з галицько-діаспорної літературно-мовної практики мовних явищ.

Так, на фонетичному рівні стала привертати увагу, зокрема, тенденція до появи епентетичного [j] в іншомовних словах для усунення гіатусу, перенесена з “Українського правопису” кінця 20-х рр. і з мови західної української діаспори. Наприклад: *діалог* (“*діалогу* не вийшло” – СТБ, “Вікна”, 22.02.2008 р., 06.00); *проект* (“серед питань на порядку денному *проект* головного кошторису столиці” – СТБ, “Вікна”, 13.02.2009, 5.30); *асоціація* (“голова *асоціації* кримських караїмів” – СТБ, “Вікна”, 5.02.2010 р., 22.00); *діяпазон* (“естрадний *діяпазон*” – СТБ, “Вікна”, 4.08.2009 р., 22.00); *діяспора* (“В Америці – своя *діяспора*” – СТБ, “Вікна”, 5.02.2010 р., 22.00); *ініціатива* (“Журавський такої *ініціативи* не пригадує” – СТБ, “Вікна”, 5.02.2010, 22.00); *п'яніст* (“Роман Поланський отримав “Оскара” за кінострічку “*П'яніст*” – СТБ, “Вікна”, 28.09.2009 р., 7.00); *варіант* (“спрощений *варіант* отримання паспорта” – СТБ, “Вікна”, 29.10.2009, 7.00); *спеціальний* (“*спеціальні* ліки” – СТБ, “Вікна”, 19.10.2009 р., 22.00); *соціальний* (“директорка *соціально-психологічної* реабілітації людей” – “Студія 1+1”, ТСН, 17.12.2009 р., 19.30); *ам'як* (“виробництво *ам'яку* повністю зупинено” – ICTV, “Факти”, 16.01.2009 р., 06.00) та ін. Зазначимо, що навіть нові слова з розряду сучасної суспільно-політичної лексики, що утворені вже на сучасному етапі, набули цих змін за аналогією до актуалізованих: *коаліціяда* (“*коаліціяда* буде найдовшим серіалом” – “Студія 1 + 1”, ТСН, 19.02.2010 р., 19.30); *коаліціанти* (“єдність колишніх *коаліціантів*” – “Студія 1 + 1”, ТСН, 2.10.2008, 19.40); *п'яр-кампанія* (СТБ, “Вікна”, 23.09.2008 р., 06.00), *п'ярник* називає (СТБ, “Вікна”, 4.09.2008 р., 06.00); політики навипередки *п'ярилися* (СТБ, “Вікна”, 13.10.2008 р., 22.00). Актуалізовані одиниці *соціальний*, *спеціальний*, *ам'як*, *асоціація*, *діяспора*, *діалог* і под. об'єднує одне – закріплене за ними правило в “Українському правописі”, ухваленому 6 вересня 1928 р. народним комісаром

освіти УСРР Миколою Скрипником: “Після всіх приголосних перед голосними та **й**, при чім чуже *ia* передаємо через **ія**, *ie* – через **іє**, *iu* – через **ію** (у загальних іменниках), але *io* – через **іо**: *матеріал, історія, копія, Азія, соціалізм, спеціальний, мініатюрний, палятив, амоніак, діалект* і т. ін.; *авдієнція, гієна, клієнт* та ін.; *тріумф, радіус, консиліум* та ін. (§ 62, стор. 66). *Меморіал, офіціал* та інші подібні слова подає правопис української мови 1928 р. *Потенціал, меморіал, офіціал* лунають на СТБ.: “*потенціал* звиринця чималий” (СТБ, “Вікна”, 16.07.2008 р., 6.00); “*меморіал* установлено” (СТБ, “Вікна”, 3.09.2008 р., 6.00). Похідні прикметникові інновації також мають місце на тому ж таки СТБ: *меморіальний* (“*меморіальний* комплекс” – СТБ, “Вікна”, 3.09.2008 р., 6.00); *офіціальный* (“*офіціальный*” візит – СТБ, “Вікна”, 11.11.2008 р.).

У найавторитетнішому на сьогодні джерелі – Словнику української мови в 11-ти томах подібних одиниць у тому вигляді, якими вони є в мові тележурналістики, немає. Вони є неунормованими і з погляду чинного правопису української мови (1993 р. редакції). Дослідник динамічних процесів у сучасній українській мові О. А. Стишов наголошує, що за рахунок актуалізації наявних мовних засобів, їх переосмислення, завдяки інтенсивному вживанню слів, істотних для певного історичного моменту, т. зв. маркерів певної історичної доби, відбувається процес оновлення національного лексику, характерний для періодів кардинальних змін в екстралінгвальній дійсності [6, с. 87].

Серед інших фонетичних інновацій, що також відзначаються неабиякою частотністю в мові вітчизняного телебачення і наслідують правописні норми української мови 1928 р., можна навести такі: *авкціон* (“картини продадуть з *авкціону*” – СТБ, “Вікна”, 3.02.2009 р., 22.00); *авдієнція* (“той, що обіцяв *авдієнцію*” – СТБ, “Вікна”, 13.10.2008 р., 22.00); *авдиторія* (“перед критично налаштованою *авдиторією*” – СТБ, “Вікна”, 4.02.2009 р., 18.00); *лавреатка* (“*лавреатка* національних художніх змагань” – “Студія 1 + 1”, ТСН, 29.01.2009 р., 18.00); *авдіокнига* (“*авдіокнига* для незрячих малюків” – СТБ, “Вікна”, 23.09.2008 р., 07.00); *авкціон* (“*авкціонні* торги” – СТБ, “Вікна”, 6.03.2009 р., 07.00), хоча неолексема *авкціон* не така вже й послідовна на СТБ. Журналісти цього каналу подають і “*авкціон* століття” (СТБ, “Вікна”, 24.02.2009 р., 22.00). Правопис 1928 р. щодо цих та подібних лексичних одиниць свідчить: “Дифтонг *ai* й *oi* передаємо через **ав** (**яв**) і **ов**: *Август, Австрія, аудиторія, авдієнція, автограф, аргонавт, гавтвахта* та ін. (§ 70, стор. 68).

Зважаючи на все вищезазначене, можна констатувати, що в мововжитку журналістів і телеведучих українського ТБ активізувалися й продовжують активізовуватися одиниці-дублети правописних норм 1928 р. Ідентифікувати їх можна як відносні новотвори, або відносні неологізми, такі, що є відносно новими словами в активному лексичному складі української мови. Однак між мововжитком журналістів і певними історичними нормами української мови виникає певна непослідовність чи невідповідність. Якщо два роки тому найактивніший у цьому плані телеканал СТБ ще подавав *шаріят* (“закони *шаріату*” – СТБ, “Вікна”, 15.02.2008 р., 18.00), а також *іслям* (СТБ, „Вікна”, 11.05.2010 р., 18.00), то тепер ці слова подаються тим самим телеканалом як *шаріат* і *іслам* (“день *ісламу*” – СТБ, “Вікна”, 10.02.2009 р., 7.00). Непослідовним є й той факт, що телевізійні мас-медіа у блоках новин не вживають, наприклад, форми *залья, кляса*, що в тому ж таки правописі 1928 р. підпадають під зазначене правило.

Тому постає питання, чи така варіативність є певною закономірністю чи просто звичайною неуважністю, непослідовністю або й елементарною некомпетентністю або безграмотністю? Оскільки мова теленовин є сьогодні найвпливовішим каналом у сфері народження чи відродження нових мовних явищ, їх використання та функціонування в мові, слухними є твердження дослідниці українського телебачення Т. Федорів, яка зазначає, що завдання журналіста теленовин – здоровий скептицизм в оцінці подій, явищ, особистостей, а роль засобів масової інформації загалом полягає у відстоюванні інтересів суспільства. До того ж, нині нерідко “теленовини самі намагаються бути “гравцями” на політичному полі, відстоюючи інтереси

певних політичних груп, а не громадськості, ретранслюючи їхні погляди, замовчуючи деякі факти та ігноруючи альтернативні думки” [9, с. 7]. Виникає логічне питання: чи не є українське телебачення з його оригінальними, новітніми інноваціями таким політичним полем?

Окрему увагу слід приділити словотворчим інноваціям – насамперед іменникам на позначення осіб жіночої статі за належністю до певного виду діяльності чи професії. Останнім часом такі іменникові інновації лунають з екранів телевізора досить часто. Серед таких назв зафіксовано: *археологиня* (“*археологиня* зазначає” – СТБ, “Вікна”, 2.10.2008, 7.00); *філологиня* (“Лариса Масенко – *філологиня*” – СТБ, “Вікна”, 5.02.2010 р., 22.00); *хореографиня* (“*хореографиня* Тетяна Денисова” – СТБ, “Вікна”, 22.10.2009 р., 22.00); *мовознавиця* (“*мовознавиця* запевняє” – СТБ, “Вікна”, 5.02.2010 р., 22.00); *зоологиня* (“Ірина Путиліна – *зоологиня*” – СТБ, “Вікна”, 7.12.2009 р., 07.00); *гравчиня* (“ця бабця – сильна *гравчиня*” – СТБ, “Вікна”, 22.10.2009 р., 22.00). Найчастотнішим прикладом таких інновацій, на нашу думку, є *продавчиня* (“Звідки в неї, звичайної *продавчині*, такі гроші” – СТБ, “Чужі помилки”, 2.02.2010 р., 20.30), яке, очевидно, утворене за аналогією до *кравчиня* за допомогою непродуктивної суфіксальної морфеми *-ин(я)* (це тип *раб/ин/я, геро/ін/я* і под.) [10, с. 381]. Чинною, як відомо, на сьогодні є лексема *продавиця*, що має те саме словотвірне значення. Однак вона є запозиченням з російської мови, що й стало причиною появи тенденції до її уникнення.

У такий спосіб утворено й неолексему *піарниця* (“співвласниця бізнесу і *піарниця* Олена Турута” – ICTV, “Факти”, 24.10.2009 р., 18.45) – від *піар, піарник* (з початкових літер P.R. англ. public relations “громадська інформація”).

Серед активізованих словотворчих явищ виділяється й тип на позначення осіб жіночої статі за родом діяльності із суфіксом *-к-*: *ініціаторка* (“*ініціаторка* позову Юлія Тимошенко” – 5-й канал, “Час новин”, 21.02.2010 р., 21.00); *прем’єр-міністерка* (“*прем’єр-міністерка* України” – СТБ, “Вікна”, 19.02.2009 р., 22.00); *професорка* (“*професорка* Кембриджського університету” – “Студія 1 + 1”, “Світське життя”, 21.02.2010 р., 23.00); *продюсерка* (“*продюсерка* показу” – СТБ, “Вікна”, 29.01.2009 р., 22.00); *тинейджерка* (“*тинейджерка* погоджується” – ICTV, “Спортивні факти”, 15.03.2009 р., 19.20).

З початком бурхливих суспільно-політичних подій під час останньої президентської кампанії (кінець 2009 – початок 2010 рр.) з’явилося нове слово *тигерюля*, що являє собою контамінацію назви звіра року (за східним календарем) та особового імені кандидата в Президенти Юлії Тимошенко. Певно, творці цього неологізму прагнули підкреслити тим, що особа, про яку йдеться, відрізняється від свого опонента політичною силою (що асоціюється із силою тигра) і налаштована на перемогу. Цей неологізм звучав у тодішньому ефірі мало не щодня, безліч білбордів було прикрашено рекламними плакатами з цим новітнім словом. Проте з втратою поняттям актуальності в реаліях сьогодення слово припинило своє існування в мові.

У мові українського телебачення активізувалися також неологізми (переважно на позначення осіб за належністю до тієї чи іншої сфери діяльності), що утворилися різними типами аббревіації: 1) змішаним, або комбінованим, зокрема літерно-звуковим, типом аббревіації з додаванням суфіксів, наприклад: *унівці* (від аббревіатури, що означає назву угруповання УНА “Українська національна асамблея”) (“за що боролися *унівці*” – “Студія 1 + 1”, ТСН, 10.09.2009 р., 22.00); *даівці* (від аббревіатури ДАІ “Дорожня автоінспекція”) (“*даівці* перевіряють” – СТБ, “Вікна”, 9.10.2009, 7.00); 2) літерним типом аббревіації з додаванням суфіксів, наприклад: *МНСівці* (від аббревіатури МНС “Міністерство з надзвичайних ситуацій”) – СТБ, “Вікна”, 22.04.2009 р., 07.00); *кавекашники* (від аббревіатури, що означає КВК “Клуб веселих та кмітливих”) (“колишні *кавекашники*” – СТБ, “Вікна”, 10.12.2009 р., 7.00).

У морфології (словозміні) сучасного українського телемовлення стала виділятися тенденція до відмінювання іншомовних іменників з кінцевим *-о*: *кіно, авто, метро* і под., які за нормами правопису 1928 р. були відмінюваними. Наприклад: “час російського *кіна*” (ICTV, “Козирне життя”, 25.04.2010, 11.30); “надавати вільний рух *автам*” (СТБ, “Вікна”, 18.11.2009 р., 07.00);

“доводиться чекати в *метрі*” (СТБ, “Вікна”, 17.07.2009 р., 07.00). Ця тенденція має своїх прихильників навіть серед окремих відомих мовознавців, які прагнуть відродити історичні традиції українського правопису і вимови. Скажімо, К. Г. Городенська зазначає: “З боку керівництва каналу СТБ розробка власної мовної політики є сміливим кроком й історично важливим експериментом. Бо незважаючи на непросту ситуацію з мовним будівництвом в Україні, попри гучну розправу над проектом найновішої редакції українського правопису, телевізійники борються за зміни, які ще можна зробити, аби повернути споконвіку притаманне українській мові. Щоб вона була оригінальною, не зливалася з іншими” [3]. Водночас у сучасній мовознавчій публіцистиці відомі й протилежні думки. Так, І. М. Плотницька зазначає: “... Сучасна українська літературна мова на різних рівнях має свої варіанти, що не тільки спрощують мову (саме ця тенденція простежується в багатьох мовах на сучасному етапі), а тільки ускладнюють її. Дублетні форми висловлення породжують у літературній мові неправильності, змінюють прийняте співвідношення правильного і неправильного. Невиправдана різноманітність лише засмічує літературну мову ... Не можна упродовж останніх років постійно вносити якісь зміни та доповнення, а також недоцільно на нинішньому етапі розвитку сучасної української літературної мови ускладнювати її” [4].

У межах морфологічного рівня простежується й поява у формі родового відмінка однини іменників жіночого роду III відміни закінчення *-и* замість *-і* з метою відродити давню історичну традицію, наприклад: “і досі немає соціальної *терпимости* до людей, хворих на СНІД” (СТБ, “Вікна”, 1.12.2009 р., 07.00); “одні хочуть довіри, інші – *любови*” (СТБ, “Вікна”, 2.12.2009 р., 06.00); “*відповідальности* не матимуть” (СТБ, “Вікна”, 25.12.2009, 6.00); “60 % *вартости*” (СТБ, “Вікна”, 26.11.2009, 7.00).

Чимало лінгвістів, філологів та науковців в Україні не залишаються байдужими до проблем різноманітних запозичень, до того ж, дуже швидко запроваджуваних до сучасного лексикону української мови. Так, Б. М. Ажнюк вважає, що боротьба за “справжню українську мову йде двома різноспрямованими шляхами. 1. Пуристично налаштовані реформатори хотіли б насамперед позбутися новітніх (і не тільки новітніх) іншомовних запозичень. Запозиченнями насамперед вважають слова, утворені на неслов'янській лексичній основі (найчастіше це англізми), а також русизми, рідше полонізми чи кальки із цих та інших мов. 2. Прихильники другого напрямку відстоюють уживання запозичень на неслов'янській лексичній основі, переважно із західноєвропейських мов. Більшість із них потрапила в ужиток через польське посередництво. Їх збереження в нинішньому лексиконі зумовлене як інерцією, так і прагненням уникнути подібності до російських відповідників чи прототипів: *амбасадор* (посол), *гелікоптер* (вертоліт), *репрезентант* (представник) тощо. Багато галицьких діалектних полонізмів має й споріднені корені в англійській мові” [1, с. 146].

Підсумовуючи все вищесказане, можна констатувати, що мововжиток журналістів сучасних програм українського ТБ має характерні взаємозалежні тенденції: активізацію власних мовних джерел української мови і впровадження запозичень, як іншомовних, так і вузькотериторіальних. Завдяки цим процесам лексикон сучасної української мови поступово набуває суттєвих змін з подальшою заміною ними усталених, узуальних норм.

Не варто, однак, забувати, що нині, в час духовного відродження нації й української мови як державної й національної, ЗМІ просто зобов'язані нести й доносити до читачів і глядачів українську літературну мову, головними ознаками якої є унормованість, правильність, точність, логічність, милозвучність, чистота, ясність і доцільність висловлення. І хоча зрозуміло, що суспільство, час і простір, у якому функціонує мова, змінюються, а з ними змінюється й сама мовна норма як категорія історична, сама ця норма стає підґрунтям для утворення нової (чи нових) норм мови. Як зазначає М. Г. Зубков, на ґрунті старої норми утворюється нова, але стара до певної міри продовжує існувати. Таким чином, з усталених нових правил нагромаджуються винятки [11, с. 55]. За словами О. О. Тараненка, “у загальних рамках явища

мовної варіантності в сучасній українській мові виразно виділяються дві тенденції, одна з яких диктується суто номінативними потребами суспільства, друга, значно потужніша, – потребами нормативно-стилістичного характеру... У межах другої тенденції групуються явища, які більшою мірою зумовлюються чинниками суб'єктивнішого характеру в сприйнятті різних кіл мовного соціуму й тому ще відмінніше сприймаються в суспільстві загалом: ... як виникнення ... варіантності (за рахунок одиниць, що їх вважають – правильно або ні із суто мовознавчого погляду – питомішими і взагалі прийнятнішими для української мови) – варіювання слів, словоформ, словотвірних типів, граматичних категорій, синтаксичних конструкцій, окремих звуків” [8, с. 26-27].

Мова телебачення сьогодні – це невичерпне джерело досліджень, а якщо взяти до уваги, які небувалі мовознавчі “баталії” точаться навколо проблем упровадження в національну лексику новітніх слів, словоформ, конструкцій, зростаючу кількість дослідників, які вивчають проблеми мовних інновацій українського телебачення, стає зрозумілим, що на сьогодні телелінгвістика є перспективним напрямом досліджень і потужною галуззю мовознавства.

Література

1. Ажнюк Б. М. Слов'янські й неслов'янські запозичення в мові української діаспори // Мовознавство. – 1998. – № 2-3. – С. 145-160.
2. Козирева З. Г. Деякі аспекти розвитку словникового складу сучасної української мови // Науковий вісник кафедри ЮНЕСКО КНЛУ. – К.: Вид. центр КНЛУ, 2009. – С. 60–71.
3. Новосвітній В. PROMOVA, або Де ми помиляємося / [Електронний ресурс]: (www.kreschatic.kiev.ua/ru/3005/art/36894.html·7777 (Хрещатик 1 лютого 2007 року, четвер, №15 (3005).
4. Плотницька І. М. Теоретико-методологічні засади аналізу мовної політики в державному управлінні / [Електронний ресурс]: (<http://www.dt.ua/3000/3680/48174/>).
5. Поліщук Л. Д. Структура телевізійного інформаційного тексту (за матеріалами загальнонаціональних каналів): автореф. дис. ... канд. філол. наук: 10.01.08 / Л. Д. Поліщук: Київ нац. ун-т ім. Т. Шевченка. Інститут журналістики. – К., 2006. – 20 с.
6. Стишов О. А. Українська лексика кінця ХХ століття: (на матеріалі мови засобів масової інформації) / Олександр Анатолійович Стишов – 2-ге вид., переробл. – К.: Пугач, 2005. – 388 с.
7. Стишов О. А. Динамічні процеси в лексико-семантичній системі та в словотворі української мови кінця ХХ ст. (на матеріалі мови засобів масової інформації): автореф. дис. ... докт. філол. наук: 10.02.01 / Олександр Анатолійович Стишов; НАН України. Ін-т мовознавства ім. О. О. Потебні. – К., 2003. – 35 с.
8. Тараненко О. О. Нормативні тенденції в сучасній українській мові і явище варіантності // Українська термінологія і сучасність. – К., 2007. – Вип. 7. – С. 25-37.
9. Федорів Т. В. Телевізійні новини в політичній комунікації України: жанрова типологія, технологія виробництва, взаємодія з аудиторією: автореф. дис. ... канд. філол. наук: 10.01.08 / Т. В. Федорів; Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. – К.: Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка, 2004. – 18 с.
- Шаповалова Г. В. Інноваційні процеси в сучасному медіатексті: Функціонально-лінгвістичні аспекти: автореф. дис. ... канд. філол. наук. / Г. В. Шаповалова. – Л., 2003. – 22 с.

Довідники

- Зубков М. Г. Українська мова: Універсальний довідник / Микола Григорович Зубков – 3-тє вид., випр. й доп. – Х.: ВД “ШКОЛА”, 2007. – 496 с.
- Полога Л. М. Словник українських морфем / Лев Михайлович Полога. – Львів: Світ, 2001. – 448 с.
- Словник української мови: в 11-ти томах / [гол. ред. К. Білодід]. – К.: Наук. думка, 1970-1980. – Т. 1-11.і